

3. Гильмеева Р. Развитие профессиональной компетентности учителя в системе повышения квалификации. Методист. 2002.

4. Мурованая Н. Компетентность педагога как важное условие успешности его профессиональной деятельности. Севастополь, 2006.

## **СИСТЕМА РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ПІД ЧАС ІГРОВОГО ПРОЄКТУВАННЯ**

**К. пед. наук, доц. І. К. Мардарова  
Магістрантка Т. В. Резниченко**

Реформування системи дошкільної освіти ставить вимоги до підвищення рівня готовності дитини справлятися з різними життєвими обставинами, опановувати освітні компетентності, оволодівати навичками стратегічної діяльності (висувати припущення та прогнозувати результати дій), задля досягнення запланованих результатів тощо.

Процес формування стратегічного мислення старших дошкільників виявляє певні суперечності між: модернізацією освітньої системи, переосмисленням пріоритетів, з орієнтуванням на розумовий розвиток, зокрема на формування стратегічного мислення дітей як процесу оволодіння навичками планування, обмірковування та прораховування майбутніх результатів діяльності, що сприяє кращій готовності до оволодіння освітніми компетентностями під час майбутнього навчання в НУШ та недостатнім рівнім організації цього процесу, відсутністю систематичної роботи вихователів з формування стратегічного мислення старших дошкільників, зокрема, під час ігрового проєктування; потребою у використанні інноваційних технологій в роботі з

дошкільниками, наприклад елементів ігрового проектування та недостатнім рівнем матеріально-технічного та освітньо-дидактичного оснащення проектно-ігрової діяльності в умовах ЗДО.

Проблеми формування мисленнєвої діяльності дітей розкриті у дослідженнях Л. Артемової, О. Башманівського, І. Білої, Т. Богдан, В. Борисова, Л. Гайдаржійської, С. Дорофей, Л. Ільченко, Ю. Коваль, Н. Козакевич, А. Кравченко, О. Литвиненко, С. Лупінович, Л. Мацко, О. Нікітіної, Л. Олійник, С. Скворцової, Л. Цибух, Н. Чернеги, С. Чупахіної та інших; особливості формування стратегічного мислення розглянуті у дослідженнях науковців (В. Березін, Дж. Геддіс, А. Гриценко, В. Вакуленко, І. Величко, О. Дроб, О. Духновська, В. Клак, І. Романова, С. Тригоб'юк, М. Шевчук, Б. Фенюк та інші). Вчені вказують, що сформованість навичок стратегічного мислення дозволяє дітям усвідомлювати поставленні завдання, осмислено планувати діяльність, використовуючи причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати різні ситуації та власні дії, що до них призводять, прораховувати результати майбутніх вчинків та застосованих дій тощо.

Аналіз психолого-педагогічної літератури [1, 2, 3, 4, 5, 8] дозволив визначити критерії і показники сформованості стратегічного мислення старших дошкільників:

Критерій стратегічне бачення: дитина схильна до швидкого розпізнавання важливих елементів досліджувальних об'єктів або явищ; дитина розуміє мету поставленого завдання, здатна проєктувати образ майбутнього вирішення завдання, обмірковувати та надати різні варіанти його проходження, обрати найліпший з них; дитина визначає та передбачає наслідки своїх дій та дій опонентів, обмірковує як використати стратегію опонента на свою користь.

Критерій стратегічне планування: дитина виявляє пізнавальний інтерес, вмє ставити запитання, щоб здобути найбільш детальну інформацію стосовно проблемного за-

вдання; дитина аналізує та систематизує отриману інформацію, суперечливі данні задля продумування власної програми стратегічних дій; дитина відповідально відноситься до планування та продумування власної стратегії, прислуховується до порад, усвідомлює, що правильно спланована стратегія дозволить отримати виграшний результат.

Критерій стратегічні дії: дитина виявляє активність, використовує сплановані моделі стратегічної поведінки та дій, що призведуть на її думку, до передбачуваних наслідків, швидко переключається у разі необхідності, з одного способу розв'язання ситуації на інший, визнає переваги або помилки обраних стратегічних дій; дитина проявляє творчість, вміння реалізувати творчі задуми, використовувати нестандартні варіанти виходів із проблемних ситуацій, надає оригінальний результат вирішення проблеми; дитина адекватно оцінює себе та свої можливості, проявляє лідерські та організаційно-комунікаційні якості (самостійність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність) задля використання найліпших стратегічних кроків досягнення запланованого результату.

Задля підвищення рівня сформованості окреслених критеріїв та показників стратегічного мислення старших дошкільників організовували з дітьми експериментальної групи ігрове проєктування, яке включало систематичну організацію різних варіантів пошуково-ігрових та стратегічних дій протягом двох місяців.

Упроваджена система роботи з формування стратегічного мислення старших дошкільників під час ігрового проєктування складалась з: ігрових проєктів «Казкова плутанина: допоможемо Колобку», «Відбудуємо іграшкову країну», «Колобок і Біла Королева». Під час яких застосовувались:

- проєктно-ігрові заняття: «Казкові завдання для Колобка», «Колобок допомагає лялькам країни Іграшок», «Колобок і мат Чорному Королю»;
- педагогічно-ігрові ситуації: «Склади казку за карти-

ною», «Заплутані зображення», «Зниклі герої»;

- шахові стратегічно-ігрові завдання: «Шахівниця для Білої королеви», «Фігури – що спільного?», «Позиції шахових фігур», «Найкоротший шлях до Чорного Короля», «Не захищена фігура», «Зміна вартових Чорного Короля», «Атака на Чорного Короля», «Шах Чорному Королю», «Подвійний напад на Чорного Короля», «Чи брати фігурою Чорного Короля?» за технологіями В. Семизорової [6, с. 12, с. 17, с. 19, с. 21, с. 36, с.52], В. Купрієнко [7, с. 123, с. 126, с. 132, с.140];

- стратегічні онлайн-ігри: «Ферма», «Міні зоопарк», «Зоряне кафе Діснея»;

- сюжетно-рольові та театралізовані ігри: «Червона шапочка в безпеці», «Що трапилось з рукавичкою?», «Найкраще меню», «Бабусина ферма», «Пригоди в зоопарку» з елементами стратегічних дій;

- мультфільми: «Колобок», «Рукавичка», «Червона шапочка», «Солом'яний бичок», відео «Ходи шахових фігур» (за О. Олексієнко).

- стратегічно-творчі завдання: малювання, ліпка, фотографії казкових героїв, складання лепбук-посібників «Казковий довідник: хто з якої казки», «Казки на новий лад», макет країни Іграшок, план шахово-ігрової стратегічної поведінки «Виграшна партія».

За результатами експериментального дослідження доведено, що упроваджена система роботи з формування стратегічного мислення старших дошкільників під час ігрового проєктування в експериментальній групі, сприяла значному підвищенню рівнів сформованості у них показників стратегічного мислення порівняно з контрольною групою (достатній рівень в ЕГ у 58,8% дітей, а в КГ лише у 17,6 % дітей; середній рівень в ЕГ у 23,6% дітей, в КГ у 29,4% дітей; базовий рівень в ЕГ у 17,6% дітей, в КГ у 53% дітей).

Рекомендаціями щодо організації ігрового проєкту-

вання старших дошкільників з метою формування їх стратегічного мислення, є:

- створення проектно-ігрового середовища з відповідним технічно-дидактичним обладнанням (конспекти проектно-ігрових занять, педагогічно-ігрових ситуації, шахово-стратегічних ігор, рольових та театралізованих ігор з елементами стратегування, посилянь на мультиплікацію, відео та онлайн-ігри), що сприяє здатності до обмірковування педагогічно-ігрових ситуацій та розробки стратегічної програми їх вирішення;

- упровадження та дотримання в роботі з дітьми чітких етапів ігрового проектування (визначення стратегічно-ігрових завдань, планування діяльності, організація процесу дослідження та обігравання стратегічних ролей, презентування результатів);

- щоденна різноманітність ігрового проектування, реалізація різних видів ігор (стратегічні онлайн ігри, шахові ігри, творчі ігри) спрямованих на перевірку здатності дитини до обмірковування та розробки стратегії власної поведінки;

- стратегічно-змістове наповнення ігрового проектування, тематична проблематика та використання стратегічних завдань, педагогічно-ігрових ситуацій, спрямованих на передбачення власних дій та дій партнерів по грі, з метою можливого прогнозування бажаного результату діяльності;

- активізація стратегічного мислення та стратегічної діяльності дошкільників, здатності до упровадження спланованих стратегічних дій, продумування та зміни моделі стратегічної поведінки у разі потреби;

- педагогічний контроль (демонстрація дітям елементів стратегічного планування, стратегічної діяльності, прогнозування), спонукання дітей до отримання спрогнозованого позитивного результату діяльності;

- мотивування дошкільників на розробку програми стратегічних дій під час пошуково-ігрової діяльності.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти: державний стандарт дошкільної освіти (нова редакція. Наказ МОН України від 12.01. 2021). URL: [https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro\\_no\\_vu\\_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_no_vu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf) (дата звернення 25.04.23).
2. Гайдаржийська Л. П. Розумовий розвиток як одна з проблем підготовки дітей до школи. *Педагогічні науки*. Херсон: Видавництво ХДУ, Випуск 49. 2008. С. 57–60.
3. Козакевич Н. В. Розвиток наочно-образного мислення дітей старшого дошкільного віку на заняттях ФЕМУ. *Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку*. Житомир: ФОП «Левковець», 2015. С. 45–46.
4. Лисенко Н. В., Кирста Н. Р. Педагогіка українського дошкільця : навч. посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. Ч. 2. 360 с.
5. Любченко І. Педагогічні засади розвитку логічного мислення в старших дошкільників URL: [https://library.udpu.edu.ua/library\\_files/zbirnuk\\_nayk\\_praz/2010/2010\\_1\\_23.pdf](https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2010/2010_1_23.pdf) (дата звернення: 22.12.2023).
6. Мудрі шахи: методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку гри в шахи до програми «Мудрі шахи»/ укл. В.В. Семизорова, О.І. Духновська, А. Б. Кольба. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 72 с.
7. Шаховими стежинами: програма та методичний посібник з навчання дітей старшого дошкільного віку гри в шахи/ укл. В. І. Купрієнко, О. Ю. Ходосенко, О. Д. Сандакова. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 216 с.
8. Я у світі: програма розвитку дитини від народження до шести років/ Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. [та ін.]; науковий керівник О. Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.